

**Міністерство освіти і науки України
Львівський національний університет імені Івана Франка**

ГІРНА НАТАЛІЯ МИРОСЛАВІВНА

УДК 29 : 94 (477) : 355. 02

**НАУКОВА ТА ГРОМАДСЬКО-ПОЛІТИЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ ІВАНА
КРЕВЕЦЬКОГО (1883 – 1940 рр.)**

07.00.01 – історія України

**Автореферат дисертації
на здобуття наукового ступеня
кандидата історичних наук**

Львів – 2015

Дисертацією є рукопис

Робота виконана на кафедрі новітньої історії України Львівського національного університету імені Івана Франка

Науковий керівник: доктор історичних наук, професор
Сухий Олексій Миколайович,
Львівський національний університет
імені Івана Франка,
завідувач кафедри новітньої історії України

Офіційні опоненти: доктор історичних наук, професор
Патер Іван Григорович,
Інститут українознавства
ім. І. Крип'якевича НАН України,
головний науковий співробітник відділу
новітньої історії

кандидат історичних наук, професор
Кучерепа Микола Михайлович,
Східноєвропейський національний університет
імені Лесі Українки,
професор кафедри нової та новітньої
історії України

Захист відбудеться «28» грудня 2015 р. о 13⁰⁰ годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 35.051.12 у Львівському національному університеті імені Івана Франка за адресою: 79000, м. Львів, вул. Університетська, 1, ауд. 337.

З дисертацією можна ознайомитись у Науковій бібліотеці Львівського національного університету імені Івана Франка за адресою: 79001, м. Львів, вул. Драгоманова, 5.

Автореферат розісланий 27 листопада 2015 р.

**Учений секретар
спеціалізованої вченої ради,
професор**

Р. М. Шуст

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність дослідження. Утвердження незалежності Української держави, становлення її громадянського суспільства та формування національної ідеології відбувається в нових суспільно-політичних умовах, які обумовлюють бурхливе зростання інтересу до історичного минулого нашого народу. Суспільні зміни вимагають цілеспрямованої гуманітарної політики в державі, одним з критеріїв формування якої стає вивчення особистісного аспекту в історії, який дозволяє цілісно сформувати сучасну національну просопографію.

У цьому контексті особливої актуальності набуває дослідження життя та діяльності науковця, бібліографа та громадсько-політичного діяча Івана Мар'яна Івановича Кревецького (1883–1940 рр.), який презентував новий державницький напрям в українській історіографії; розглядав історичні процеси як прояв активної діяльності національної еліти у формуванні державних політичних інститутів на прикладі історичного розвитку Галичини кінця XVIII – початку XX ст. та її попередніх етапів; сприяв зародженню та подальшому науково-теоретичному утвердженню державницької школи в українській історичній науці.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дослідження виконане в рамках наукової програми кафедри новітньої історії України Львівського національного університету імені Івана Франка “Українська інтелігенція у XIX–XX століттях: формування, світогляд, професійна та громадська діяльність” (номер державної реєстрації 010544004035).

Мета дисертаційного дослідження полягає у комплексному науковому аналізі та з'ясуванні змісту і напрямів наукової та громадсько-політичної діяльності І. Кревецького. Для реалізації поставленої мети передбачено розв'язати наступні завдання:

– охарактеризувати історіографію проблеми, її джерельну базу та методологічно-теоретичні засади;

– на основі вивчення наукових праць І. Кревецького, опрацювання спеціальних видань, архівних матеріалів, періодики здійснити аналіз умов формування і розвитку світогляду вченого, його наукових концепцій та національно-культурної праці;

– розкрити основні дослідницькі напрями діяльності вченого: давньої та середньовічної історії, мемуаристики, аграрних рухів 1848–1849 рр.; військової історії; історії преси; бібліотекознавства та бібліографістики;

– з'ясувати концептуальні засади державницького напрямку в українському історіописанні початку XX ст. та зміст теоретико-методологічних підстав наукової творчості І. Кревецького;

– представити погляди вченого на історію України періоду національно-визвольних змагань 1917–1920 рр. та на становлення державницьких національних інституцій;

– висвітлити участь І. Кревецького у науковому та громадському житті, національно-культурному русі галицьких українців.

Об'єктом дослідження є наукова та громадсько-політична діяльність І. Кревецького в контексті суспільно-політичних і національно-культурних процесів у Галичині кінця ХІХ – першої половини ХХ ст.

Предмет дослідження – основні напрями наукових пошуків І. Кревецького, діяльність вченого щодо формування державницької школи в українській історіографії першої половини ХХ ст.; його науково-культурницька та громадська праця.

Хронологічні межі дисертаційного дослідження охоплюють період кінця ХІХ – першої половини ХХ ст., визначені часом життя І. Кревецького – 1883–1940 рр.

Територіальні межі дослідження означені місцем проживання та праці І. Кревецького, головним чином це Львів, інші міста Галичини, а також Київ, Відень тощо.

Методи дослідження. У рамках підготовки дисертаційної роботи автор застосувала конкретно-історичний метод щодо аналізу наукових праць вченого та аналізу фактографічного матеріалу діяльності І. Кревецького.

З метою комплексного та системного викладу матеріалу запропонованої теми в основу покладені теоретичні положення, розроблені у роботах Я. Дашкевича, Л. Зашкільняка, Я. Ісаєвича, В. Тельвака, В. Педича, В. Качкана, Ф. Стебля, С. Макарчука, наукові принципи (історизму, наукового та об'єктивного підходу до висвітлення теми), загально-наукові методи (синтезу, аналізу, індукції, дедукції); сучасні концептуальні підходи (міждисциплінарний, структурний, структурно-системний, плюралістичний). Науково-дослідні проблеми розв'язувалися за допомогою методів: проблемно-хронологічного, порівняльного, систематизації та класифікації джерел.

Комплексне застосування різних методів дало можливість оптимально проаналізувати джерельні комплекси та історіографічні здобутки попередників, розкрити тему дослідження.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в тому, що

Вперше:

– створено цілісне дослідження наукової та громадсько-політичної діяльності І. Кревецького;

– висвітлено наукову творчість вченого як представника історичної школи М. Грушевського у Львові;

– показано формування державницької концепції І. Кревецького з акцентацією на його наукових працях;

- проаналізовано історіографічні здобутки вченого: дослідження історії аграрних рухів 1848–1849 рр.; роботи з військової історії; історії преси;
- висвітлено головні напрями діяльності вченого як бібліофіла та бібліотекознавця;
- показано участь І. Кривецького у науковому та національно-культурному житті галицьких українців.

Поглиблено:

- аналіз діяльності І. Кривецького у Науковому Товаристві ім. Шевченка, бібліотеці НТШ, формуванні бібліотечних фондів та бібліотечних збірок, бібліографічних описів.

Подальший розвиток отримало:

- твердження, що І. Кривецький займав належне місце серед дослідників львівської державницької школи, визначався оригінальними напрямами наукових пошуків та концептуальним баченням історичного минулого.

Теоретичне значення дисертації зумовлене нагромадженням та аналізом історичних знань, які висвітлюють наукову та громадсько-політичну діяльність І. Кривецького; виробленням ним, поряд з іншими вченими школи М. Грушевського у Львові, державницької концепції в українському історіописанні початку ХХ ст. та висвітлення в цьому контексті стержневих віх української національної історії; внеском І. Кривецького у наукове та національно-культурне життя Львова та Галичини.

Практичне значення одержавних результатів. Висновки та положення дисертаційної праці можуть бути використаними у таких сферах:

- *у науковій* – для подальших наукових студій національної історії та формуванні сучасних методологічних засад та методик у їх вивченні; матеріали дисертації можуть бути корисними для науковців при написанні спеціальних праць;
- *державотворчій* – для подальших наукових досліджень державної політики в Україні; використанні історичного досвіду гуманітарними науками;
- *навчально-методичній* – для написання синтетичних праць і навчальних посібників з новітньої історії України та історіографії історії України; у навчально-педагогічній практиці.

Наукова апробація результатів дисертації. Положення та висновки дисертації обговорені та схвалені на засіданнях наукового семінару кафедри новітньої історії України Львівського національного університету імені Івана Франка, на засіданнях кафедри українознавства та гуманітарної комісії Національного медичного університету ім. Данила Галицького, щорічній науковій конференції викладачів гуманітарних дисциплін Національного медичного університету ім. Данила Галицького; у доповідях на наукових конференціях: Республіканській науково-практичній конференції «Інноваційні технології у викладанні гуманітарних дисциплін у державних ВНЗ медичної та фармацевтичної освіти» (Львів, 2013); Міжнародній науковій конференції «ХХVI-і читання, присвячені пам'яті засновника Львівсько-Варшавської

філософської школи К. Твардовського (Львів, 2014); Науковій конференції “Політикум Галичини кінця ХІХ – 30-их рр. ХХ ст.” (Львів, 2015). Дисертантка розробила авторський курс “Визначні постаті української історії”.

Публікації. Основні положення та зміст дисертації викладено у шести наукових працях, опублікованих у провідних наукових фахових виданнях. З них одна публікація здійснена у зарубіжному науковому збірнику.

Структура дисертації обумовлена поставленою метою та орієнтована на розв’язання наукових завдань. Робота складається зі вступу, 4 розділів, списку використаних джерел та літератури. Обсяг дисертації – 182 сторінки. Список використаних джерел складається із 371 позиції (на 32 сторінках).

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У **вступі** обґрунтовано актуальність дисертаційної праці, об’єкт та предмет дослідження, хронологічні межі, окреслено методи дослідження, визначено мету та завдання, наукову новизну та практичне значення роботи.

У **першому розділі “Історіографія, джерела та методологія дослідження”** висвітлено стан наукової розробки теми у вітчизняній та діаспорній історіографії, охарактеризовано джерельну базу та проаналізовано методологію на основі якої здійснювалося дослідження.

1.1. Стан наукової розробки. Наукова та громадсько-політична діяльність І. Кревецького, робота в НТШ знайшла фрагментарне відображення в історіографічних студіях та оглядах його сучасників (М. Грушевського, О. Назарука, С. Томашівського та ін.). Першу спробу подати короткий аналіз життєвого і творчого шляху І. Кревецького здійснив В. Дорошенко. Хоча публікація носила характер некрологу, її оцінки діяльності вченого залишаються актуальними й донині.

В силу існуючих до початку 1990-их рр. радянських ідеологем, постать І. Кревецького залишалася маловідомою. Лише в 1990-их рр. з’явилися перші публікації присвячені біографічним даним та науковій спадщині вченого. Зокрема, івано-франківський дослідник В. Качкан розглянув наукову спадщину вченого; окремі аспекти громадсько-політичної роботи І. Кревецького висвітлено у праці І. Кіхтан, статті Л. Федунішин.

Особлива роль у вивченні, передовсім наукової історичної спадщини І. Кревецького, належить львівському науковцю Ф. Стеблій, який вперше опублікував дослідження присвячене аналізу історичних публікацій вченого. Науковий метод вченого Ф. Стеблій ув’язує з політико-державницькими устремліннями галицьких громадських діячів і вчених І. Крип’якевича, С. Томашівського та інших слухачів наукового семінару професора М. Грушевського у Львівському університеті.

Діяльність І. Кревецького як бібліотекаря представлена в дослідженнях Н. Черниш, У. Яворської, Н. Кунанець та ін.

Окремий історіографічний комплекс складають діаспорні видання присвячені в основному загальним оцінкам діяльності М. Грушевського та його школи Л. Винара, О. П. Оглоблина, Л. Шанковського та ін.

Проблемам діяльності історичної школи М. Грушевського у Львові присвячено ряд публікацій Я. Дашкевича. Вчений зупинився на аналізі наукових методів М. Грушевського та його учнів, виникненні нового напрямку в українському історіописанні – державницької школи.

Історіографічний аналіз засвідчує, що спеціальних робіт, які б в комплексі відображали наукові зацікавлення вченого, розкривали його теоретичні здобутки, висвітлювали участь у національно-культурних процесах немає. З огляду на це, вивчення наукового доробку та вкладу І. Кривецького в українські історичні студії є актуальним та перспективним.

1.2. Джерельна база. Головним джерелом до вивчення наукової спадщини І. Кривецького стали його твори. Можна виділити декілька напрямів діяльності дослідника, які були пов'язані з певними етапами його творчості.

Передовсім це дослідження історії України князівської доби, середньовічної історії та гетьманської доби і, зокрема, діяльності гетьмана Петра Дорошенка.

Особливе місце у науковому доробку І. Кривецького займають праці присвячені історії Галичини середини ХІХ ст. і “Весни народів” 1848–1849 рр.: роботи присвячені селянським виступам середини ХІХ ст.; про українську національну гвардію та селянську самооборону в Карпатах, про формування руського батальйону гірських стрільців у складі австрійської армії та ін. Окрему групу складають теоретичні праці – історіографічні огляди: “Галичина і Волинь в українській історіографії”, “Українська історіографія на переломі”. Публікації І. Кривецького присвячені його сучасникам, зокрема С. Томашівському.

Бібліофільський джерельний комплекс представляють публікації “Перша бібліотека на Україні. В 900-ті роковини її заснування. 1037–1937”, “Бібліотека Наукового Товариства ім. Шевченка у Львові”, “Бібліотека Народного Дому у Львові” та ін.

Від початку праці в НТШ І. Кривецький вивчав проблематику національного видавничого руху, бібліографії та ін.

Окремий комплекс складають праці з джерелознавства, передовсім він опрацював теоретичні засади написання мемуарів; твори присвячені українській історичній пам'яті (праці “Український некрополь”, “Могила кн. Льва”, “Могила Івана Мазепи”, “Доля надгробного каменя Ів. Федоровича”).

Близькими до цієї групи публікацій є статті І. Кривецького, якими він вігукувався на важливі історичні теми, які обговорювалися у середовищі галицьких українців (“Доля Галицьких королівських інсигній”, “Українська прокламація з нагоди відкриття пам'ятника Богданові Хмельницькому у Києві в 1888”, “Пам'ятки по Т. Шевченкові у Львові” та ін.).

З публіцистики І. Кривецького проаналізовано твори з національно-державницької проблематики (“Українська державна ідеологія”, “Чому ми не маємо своєї держави” та ін.).

При написанні дисертаційної праці автор використала широкий спектр неопублікованих та опублікованих документів та матеріалів.

Архівну групу матеріалів представляють документи з Центрального державного історичного архіву України у м. Львові. Базовим для дослідження став фонд 309 “Наукове Товариство ім. Шевченка у Львові” (особисті та біографічні документи, звіти про роботу секцій НТШ, звіти та інформації про роботу бібліотеки товариства). Значна кількість матеріалів фонду носить характер службової документації, зокрема, відомості щодо роботи І. Кривецького в НТШ. Матеріали щодо написання історичних праць, спілкування з іншими діячами НТШ (С. Томашівським, М. Грушевським та ін.) запозичено із фонду 368 “Томашівський Степан- історик”.

Джерелом до написання дисертаційної роботи стали матеріали Відділу рукописів Львівської національної наукової бібліотеки України ім. В. Стефаника (ВР – ф. В. Гнатюк, спр. 203).

Важливим джерелом до вивчення роботи І. Кривецького в НТШ (комісіях, бібліотеці) є Хроніки Наукового Товариства ім. Шевченка. Саме ці документи ілюструють кар’єрний ріст та основні етапи діяльності І. Кривецького в НТШ.

Окрему групу джерел складають видання НТШ – “Записки Наукового Товариства ім. Шевченка” та “Літературно-Науковий Вістник”. У цих виданнях опублікована переважна більшість праць І. Кривецького. Наукові та науково-публіцистичні праці вчений також друкував у часописі “Громадська думка”, “Діло”, “Нова Зоря”, “Стара Україна”, “Свобода”, “Українська старовина”, “Громадський вісник”, у виданнях “Просвіти”, “Хроніці Українсько-руського наукового товариства ім. Шевченка у Львові”, “Українському ілюстрованому календарі товариства “Просвіти” та ін.

Проведений джерелознавчий аналіз досліджуваної теми свідчить, що при з’ясуванні різних аспектів діяльності історика і бібліографа І. Кривецького, важливе значення мало вивчення його наукової та науково-публіцистичної спадщини, спеціальних робіт із книгознавства та наукової бібліографії, залучення до наукового обігу неопублікованих архівних документів і матеріалів, інших типів джерел, їх аналіз, узагальнення і систематизація.

Джерельна база для вивчення наукової, бібліографічної та громадсько-політичної діяльності І. Кривецького є достатньо різнобічною, широкою та презентабельною.

1.3. Методологія дослідження. Вивчення наукової та громадської діяльності І. Кривецького зумовило необхідність визначення методологічних прийомів та методів для дослідження задекларованої проблематики. Саме методологічний комплекс сприяв формуванню цілісного образу І. Кривецького

на тлі змін суспільно-політичних процесів Галичини кінця ХІХ – першої половини ХХ ст.

Використання оригінальних комплексів джерел, запозичених на основі верифікації інформації із окреслених для дослідження проблем відповідає принципу науковості, який сприяв уникненню спрощеності, кон'юнктурності як в оцінці суспільно-політичних процесів розвитку галицької суспільності в кінці ХІХ – першій половині ХХ ст., так і в оцінці діяльності І. Кревецького: його участі в роботі львівської наукової школи М. Грушевського, сформованої в НТШ та Львівському університеті, теоретико-історичних засадах написання автором наукових праць, громадській діяльності та роботі у сфері бібліотекознавства та бібліографії. Концептуально творчість І. Кревецького була визначена переходом від народницької школи історіописання (квінтесенцією таких наукових пошуків стала діяльність М. Грушевського), до державницьких принципів у побудові історичних творів.

Традиційну загально-наукову групу методів охоплювали наступні: аналізу та синтезу (матеріалів, документів, джерел), індукції та дедукції (забезпечували можливість переходу від поодиноких історичних фактів до загальних положень і навпаки), узагальнення (у висновкових підсумках та формулюваннях), систематизації (правильне упорядкування зібраної інформації та підтвердження конкретної гіпотези), структурно-систематичний (дозволив виділити об'єкт дослідження та вивчити його в межах раціонального пізнання, забезпечив цілісність та логічну упорядкованість наукових міркувань).

У ході наукового дослідження були використані спеціальні наукові методи. Застосування проблемно-хронологічного методу дозволило виокремити, з великого масиву аналізованих, суспільно-політичні і соціально-економічні процеси, громадські та національно-культурні заходи та ініціативи, логічно осмислити їх проблемні аспекти, з'ясувати загальну політичну обстановку яка впливала на окреслення змісту дослідницьких пошуків наукової школи в рамках НТШ, проілюструвати як національно-державницькі ідеали окреслені галицьким політикумом впливали на історичні дослідження і, передовсім, на наукові засади праці І. Кревецького.

Використовуючи історико-порівняльний метод, зіставляючи історичні події та явища, окремі фрагменти діяльності І. Кревецького, нам вдалося прослідкувати та розкрити зміст його діяльності та її наповненість, з'ясувати суть наукової концепції вченого, утвердження ним державницького напрямку в українській історіографії.

У методологічному підрозділі окреслюємо також дефініції, використані в процесі дослідження. Відзначимо, що в дисертаційній праці послуговуємося лише такими визначеннями, термінами, поняттями, які, відображаючи окремі аспекти досліджуваних процесів, тяжіють до наукової однозначності. У цьому контексті нами уточнено окремі термінологічні дефініції: “історична школа”, “історична школа М. Грушевського”, “народницький напрям в українській історіографії”, “державницький напрям в українській історіографії”.

Використання широкої методологічної бази в дисертаційній роботі забезпечило досягнення поставленої мети, дало змогу всебічно проаналізувати наукову тему, окреслити та вирішити окремі проблемні завдання, розширити фактологічну й аналітичну складову наукового пошуку. Застосування різноманітних сучасних методологічних підходів дозволило максимально уникнути суб'єктивних оцінок та двозначностей у науковому дослідженні, забезпечило наукову достовірність результатів наукового пошуку, доповнило новими фактографічними комплексами задекларовану проблему та сприяло у її розв'язанні.

Розділ 2. Формування суспільно-політичних поглядів та початки наукової діяльності.

2.1. Життєвий і творчий шлях. Іван-Мар'ян Іванович Кривецький народився 14 жовтня 1883 р. у вчительській сім'ї в селі Іванівці Жидачівського повіту на Львівщині. Навчався в Українській академічній гімназії у Львові, згодом – на філософському факультеті (історична група) Львівського університету, який закінчив у 1907 р. Будучи студентом, увійшов до Наукового товариства ім. Т. Шевченка (1905 р.).

20 січня 1906 р. відбувся перший виступ І. Кривецького на засіданні історико-філософської секції. Саме в цьому структурному підрозділі товариства він систематично доповідав про результати своїх досліджень, реферував праці інших членів НТШ.

У 1909 р. І. Кривецького обрано секретарем історико-філософської секції та бібліотекарем НТШ. У бібліотеці він упорядковував збірки та організував належну роботу установи; опрацьовував нові надходження документів, книг, обслуговував читачів; вів каталог та інвентарні книги, управляв відділом рукописів і стародруків; налагоджував широкомасштабні міжнародні зв'язки НТШ з багатьма українськими організаціями й діячами не тільки в Україні, а й закордоном.

У 1913 р. І. Кривецький, за підтримки М. Грушевського, підготував до захисту докторську дисертацію з австрійської історії. Проте, через певні обставини, зокрема війну та погіршення стосунків між М. Грушевським та І. Кривецьким, цей захист не відбувся.

У роки Першої світової війни дописував до газети “Діло”, підтримував контакти з діячами Союзу Визволення України, листувався і зустрічався з С. Томашівським та іншими істориками, підтримував контакти з діячами Української Центральної Ради в Києві.

У період ЗУНРу редагував її офіційний друкований орган “Республіка”.

У 1919–1921 рр. працював у бібліотеці Української академії наук в Києві над каталогізацією її фондів під керівництвом Ю. Меженка.

Повернувшись у Галичину в 1921 р. займався науковою, громадсько-культурною діяльністю: започаткував і редагував популярний історичний журнал Наукового товариства ім. Т. Шевченка “Стара Україна”, активно співпрацював з часописами “Діло”, “Нова Зоря”, проводив українознавчі

дослідження. Незважаючи на значні труднощі, йому вдалося відновити роботу бібліотеки і продовжити її розвиток. Під керівництвом І. Кревецького бібліотека НТШ напередодні Другої світової війни була найповнішою книгозбірнею українських часописів, книжок та інших друків, а також іноземної літератури про Україну.

21 жовтня 1937 р. І. Кревецький листом на ім'я голови НТШ відмовився від посади керівника бібліотеки. Після розпуску НТШ на початку 1940 р. працював на посаді старшого наукового співробітника Львівського відділення Інституту історії України АН УРСР. Після складної хірургічної операції в одній із львівських лікарень, І. Кревецький помер у 1940 р.

2.2. Початок наукової діяльності. Початковий період наукової творчості І. Кревецького пов'язаний із дослідженням княжої доби. Історик описав роботу першої бібліотеки, відкритої при соборі св. Софії 1037 р. у Києві; свідчення чужинців про Україну; вивчив джерельну базу княжих часів та ранньомодерного часу.

Одним із напрямів наукових пошуків І. Кревецького стало дослідження історії книгодрукування в Україні. Він опублікував статтю про перші твори Ю. Котермака (Дрогобича), видання перших друків Шваймпольтом Фіолем в Кракові в кінці XV ст.; приділяв увагу видавничій діяльності Івана Федорова у Львові: заснуванню ним друкарні, виданню перших друкованих книжок “Апостол” і “Буквар” та долі його надгробного каменя.

І. Кревецький окреслив детальний розвиток української мемуаристики, визначив спільні й відмінні риси мемуарів, літописів, виокремив типологію мемуарів (спомини, автобіографії й подорожні записки).

2.3. Формування історичних поглядів. У підрозділі зазначено, що М.Грушевський першим звернув увагу на підготовку професійних кадрів істориків. Однак шовіністична частина польської професури у Львівському університеті всіляко перешкождала становленню української наукової школи. З огляду на такі обставини, створена М.Грушевським наукова школа мала свою специфіку, яка полягала у двоступеневій структурі її функціонування: історичний семінар Львівського університету та Історично-філософська секція НТШ. Це уможливило на першому етапі (у стінах Львівського університету) відбір творчої молоді для наукової роботи, а на другому (в рамках роботи Історично-філософської секції НТШ) – підготовку та виховання нових кадрів українських істориків.

У розвитку української історичної науки із заснуванням Львівської історичної школи вперше утворився організований осередок всеукраїнського державницького спрямування, що стало переконливим виявом зрілості українського суспільства стосовно творення своєї національної держави. Саме тут було аргументовано й розпочато роботу над втіленням у життя наукової схеми і концепції неперервного історичного розвитку українського народу, його самобутності та окремості. У Львівському історичному осередку

творився науковий синтез історії України на засадах позитивізму та державницької ідеї.

Вже перші роботи І. Кривецького стали спробою переосмислення історичного минулого України під кутом зору її національно-державницьких інтересів, значною мірою відображали становлення нового державницького напрямку української історіографії. Концептуальну інтерпретацію цього доробку І. Кривецький подав у публікаціях “Українська історіографія на переломі” та “Стефан Томашівський як історик”. Констатувавши відсутність “у дотеперішній науковій думці інтересу до ідеологічних аспектів історіографії, постійне звертання представників панівного народницького напрямку до антидержавних народних рухів”, автор проаналізував погляди на політичну історію України перших істориків-державників В. Липинського та С. Томашівського, наріжним каменем яких стало “високе поцінування держави” взагалі, а української зокрема, негативне ставлення до антидержавних, анархічних рухів.

Розділ 3. І. Кривецький – представник державницької школи.

3.1. “Наукова хроніка” Івана Кривецького. В умовах загострення політичної ситуації у Західній Україні в кінці 1930-их рр. І. Кривецький не сприйняв теорії націоналізму Д. Донцова та клерикальних праць Т. Коструби. Він стверджував, що Д. Донцов та Т. Коструба намагалися шукати державницьких ідеалів в княжих часах, ігноруючи цілий пласт національно-визвольних змагань революції 1917–1921 рр.

Вчений наводив аргументи, чому княжа доба не може бути взірцем для побудови власної національної держави: це братовбивчі відносини у середовищі князівської династії; підтримка іноземних інтервенцій, спрямованих проти власного народу; “братовбивче нищення народу – як ідеал середньовічної реакції”, і, нарешті, недотримання присяги представниками князівської еліти. Автор проаналізував рішення Любецького з’їзду 1097 р. і пропозиції князя Володимира Мономаха, які виокремлені в договорі “про ненапад”. І хоча ця умова гарантувалася князівською присягою, на ділі не виконувалася.

Підрозділ 3.2. Досліди історії аграрних рухів 1848–1849 рр. В українській історіографії аграрних рухів початки селянських страйків у Галичині пов’язували з подіями 1896–1897 рр., коли у селянському середовищі почали працювати радикальні агітатори і селянські виступи набрали організованих форм. Особливо відомим у Європі став страйк 1902 р., який охопив села галицького Поділля і у зв’язку з яким поміщики зазнали значних втрат. Натомість, І. Кривецький відносить початки аграрних страйків у Галичині до 1848–1849 рр. Причину страйків вчений вбачав у тому, що після проведення аграрної реформи не було узгоджено питання оплати праці для селян, які працювали на панщизняних ланах, ні на загальноавстрійському, ні на регіональному рівні. Селянські страйки і бойкоти, які вперше виникли у Галичині в 1848 р., повторилися і наступного 1849 року. Аграрний рух 1848–

1849 рр. завдав значної шкоди поміщицьким господарствам, оскільки вони змушені були вдаватися до спровадження селян в господарства з інших територій, і, навіть, з-за кордону.

Натомість власті у відозві до селян, головною причиною аграрного страйку вважали боязнь селян, що у випадку роботи у поміщицьких господарствах, вони можуть бути повернені до панщизняних обов'язків. Головний аргумент намісника у зверненні до селян полягав у тому, що повернення до панщини і до тих відносин, які існували в її період між поміщиками і селянами вже не відбудеться.

У підсумку селянські рухи привели до того, що розпорядження намісника стосувалося як селян, так і поміщиків: селяни мали працювати у поміщиків під час жнив, а дідичі повинні були забезпечити їм відповідну грошову винагороду, яка узгоджувалася згідно з місцевими обставинами.

3.3. Праці з військової історії. Історичні дослідження військової історії І. Кривецький розпочав публікацією наукової розвідки «Оборонна організація руських селян на галицько-угорським пограниччю в 1848-1849 рр.» в «Записках НТШ» (1905). Згодом з'явилися його праці «Батальйон руських гірських стрільців 1849-1850» і «Руська самооборона на галицько-угорським пограниччю 1848-1849» (1912).

Військова галицька влада лише частково контролювала ситуацію, відправляючи в прикордонний регіон час від часу регулярні війська. Однак, така практика швидко припинилася, оскільки галицькі полки брали участь у придушенні повстань в Італії, у Відні та і самій Угорщині. Тому як альтернативу військовим підрозділам, австрійський уряд вирішив застосувати для оборони галицько-угорського кордону руських селян.

І. Кривецький наголошував, що повстання під керівництвом Кошута змагало до відокремлення Угорщини від Австрії і творення власної держави з центром у Будапешті. Однак, в Південній Угорщині проживала значна кількість хорватів, на сході – жили русини, на північному сході – угорські русини, а на заході і північному заході – словаки. Тому угорська революція прийняла характер скоріше національно-угорський, аніж демократичний, оскільки слов'яни сприйняли її вкрай вороже.

На думку дослідника, бурхливі 1848–1849 роки сприяли піднесенню галицьких русинів, оскільки хід історичних подій складався так, що вони могли вирішувати долю політичних кордонів.

І. Кривецький стверджує, що українці були поставлені перед вибором: чи бути лояльними до офіційного Відня, чи перейти на бік революцій? Який би не був вибір, він привносив вагомні наслідки: якщо б українці перейшли на бік революції і виступили б проти австрійського уряду, то одразу приєдналися б до угорців, поляків, які прагнули до відновлення політичної самостійності. Тоді польське повстання у надвіслянських провінціях Росії, де тільки чекали на знак з Галичини, було б фактом доконаним, і через те, збройна допомога Росії проти угорців була б неможливою. Кордони Австрії, яка самостійно не змогла б

протистояти революційним потрясінням, були б зовсім інші. Таку небезпеку добре розуміла Росія, а тому петербурзькі політики звертали свої погляди на Галичину.

Галицька самооборона на галицько-угорським пограниччі, згідно досліджень І. Кревецького, складалася з двох окремих організацій. Одна – оборонна організація селян, яка обіймала 5 східно-галицьких прикордонних округів (Сяноцький, Самбірський, Стрийський, Станіславівський, Коломийський), який був аналогічний румунському ландштурму. Друга – батальйон руських стрільців-добровольців, який відповідав аналогічним батальйонам добровольців вже сформованим в Австрії. Завданням цих організацій було: по-перше, отаборитися в Карпатах та не допустити нападів угорських повстанських загонів на галицькі прикордонні села, по-друге, – не допустити контакту галицьких поляків із угорським повстанням, а тим самим не дозволити угорцям отримати вплив у Галичині.

3.4. Дослідник історії преси. І. Кревецький вважав, що перший часопис з'явився в Україні у 1776 р. і, зокрема, у Львові. При цьому автор зазначав, що у 1907 р. дослідник В. Щурат опублікував у “Записках НТШ” повний текст з львівського тижневика з 1749 р., який до цього часу не був відомий бібліографам. Однак, як стверджував І. Кревецький, аналізуючи цей «тижневик», це був власне не часопис, а, за дефініцією початку ХХ ст. – “одноднівка”.

І. Кревецький зазначав, що першою газетою у місті стало видання французькою мовою – тижневик “Gazette de Léopol” (“Львівська газета”). Серед повідомлень, що їх подає “Gazette de Léopol” І. Кревецький аналізував рубрику “Ukrainica”, в якій містилися два види повідомлень – місцеві зі Львова та зовнішні – з Наддніпрянської України.

Часопис “Dziennik patriotycznych polityków” (виходив у Львові в 1790-их рр.) за назвою, зовнішнім оформленням та внутрішнім змістовим наповненням, був вже виключно польським виданням. Його видавцем і першим редактором став визначний український діяч, котрий перший в історії висунув ідею про етнічну єдність русинів Галичини з українцями Наддніпрянщини о. М. Гарасевич (автор відомих “Annales Ecclesiae Ruthenae”).

Першу половину ХІХ ст. І. Кревецький зв'язує з двома явищами - поява преси на Наддніпрянській Україні та видань українською мовою.

У 1816 р. в Харкові стали виходити відразу два нові часописи: 1) “Українській Вестникъ” (під редакцією професора Є. Філомафітського та письменника Григорія Квітки) і 2) “Харьковській Демократъ»; у 1824 р. при Харківському університеті розпочав своє видання “Українській Журналъ”; першим київським часописом стала “Кіевская Газета” (двомовна – російською і польською мовами).

І. Кревецький вважав, що зміни в розвитку преси у Львові та Галичині відбулися в часи “Весни народів” 1848–1849 рр., бо революційні процеси, які прокотилися у європейських столицях, викликали загально-політичне

піднесення, яке стосувалося найбільше поляків та українців. Першою політичною газетою у Львові став щоденник “Dziennik Narodowy”; найбільш поширеною в часи “Весни народів” львівською газетою була “Rada Narodowa”.

15 травня 1848 р. у Львові з’явилася українська газета “Зоря Галицька” – перший національний часопис українською мовою. І. Кривецький детально висвітлив перше національне періодичне видання, яке видавалося в друкарні Старопігійського інституту та друкувалося кирилицею.

Окрім “Зорі Галицької” у 1848 р. у Львові виходив ще “Дневникъ Рускій”,- орган “ Руського Собору ” – політичного товариства, заснованого в 1848 р. спольщеними українцями для протидії Головній Руській Раді; у 1849 р. з’явилися ще два офіційні видання: 1) “Общій законъ державныхъ й правительства Въстник для царства Австрій” (видавався у Відні, а редакторами були Ю. Вислобоцький, Г. Шашкевич, а згодом І. Головацький); 2) “Всеобщій Дневникъ земскихъ законъ и правительства для коронной области Галиціи и Володимеріи з Великимъ Княжествомъ Кракѳвскимъ” (обидва видання друкувалися кирилицею та виходили у Львові).

І. Кривецький підсумовує, що із 8 українських часописів, які виходили у 1850 р. – шість видавав сам австрійський уряд.

Підрозділ 3.5. Історіографічна концепція. Дослідник проаналізував актуальні проблеми української історіографії, виробивши власний підхід до трактування історичних подій минулого.

У міжвоєнний період (20-ті рр. ХХ ст.) І. Кривецький з’ясовував причин невдач у спробах відродити Українську державу, працюючи над роботою “Державність і анархія в українській історії”, про що повідомив В. Липинського, С. Томашівського і І. Крип’якевича. Учені розділяли думки І. Кривецького про Українську державу ХVІІ – ХVІІІ ст., і, зокрема, його критичну оцінку діяльності козаків Запорозжя, яке мало певні шкідливі впливи на подальшу долю української державності.

Тоді ж І. Кривецький опублікував у західноукраїнській пресі серію статей “Обличитель анархії” , в якій переконував, що найбільшим і найгрізнішим ворогом України від першої хвили її історичного життя аж по сьогоднішній день є анархія”. “Щодо дій “анархії” науковець навів свідчення історичних джерел та спостереження М. Грушевського, С. Томашівського, В. Липинського. Романтичний напрям в історіографії, на думку І. Кривецького, не дозволив належним чином оцінити історію козацтва та показати його “анархічні риси”. І Кривецький аналізує роботи П. Куліша (“Хмельниччина”, “Мальована Гайдамаччина”, “История воссоединения Руси», “Отпадение Малороссии от Польши”) та з’ясовує “деструктивний чинник Запорозжя” в українській історії.

У статті “Традиції українських революцій” І. Кривецький констатував факт, що всі відомі українські революції (1240 р. – болохівців, 1648–1657 рр. – Б. Хмельницького, 1768 р. – Коліївщина, події 1918 р.) закінчувалися руїною, а тогочасна українська історіографія, вихована на засадах російського народництва й антидержавності, ставилася до цих революцій без застережень,

не аналізуючи: чи були вони спрямовані проти Української держави, чи проти чужого панування в Україні. І. Кривецький стверджував, що всі революції, окрім другої фази Хмельниччини, мали негативні наслідки для національно-державного будівництва.

На основі аналізу діяльності Кирило-Мефодіївського товариства, І. Кривецький проаналізував державницькі ідеали в українській суспільно-політичній думці середини ХІХ ст., та закликав не переоцінювати невиразних ідей кирило-мефодіївців про т. зв. всеслов'янську федерацію, а також положення щодо незалежності України В. Подолинського: усі вони були для своїх учасників, ще менш зрозумілими, ніж державні наміри козацьких провідників у ХVІІ – ХVІІІ ст. загалові козащини.

У 1917–1918 рр. Україна, за І. Кривецьким, пережила дві революції: перша з них загальноросійська, повалила російську державність в Україні, друга була суто українською, але вона не носила характеру тотальної революції, оскільки спрямовувалася проти Української держави; українські соціалісти, при “порозумінні і чинній допомозі Москви підняли повстання проти самої Української держави та повалили її”.

Будівництво національної держави, на думку І. Кривецького, неможливе без вироблення національно-державницької ідеології. У роботі “Українська державна ідеологія”. І. Кривецький розглядав проблему формування державної ідеології як філософської підстави будівництва держави.

Відродження Української держави в 1918 р. перенесло питання про українську державність зі сфери теоретичних міркувань у реальне життя. Українська історіографія та публіцистика намагалися осмислити результати цього уроку, про що свідчили нові книги про українську державну ідеологію Д. Донцова і В. Панейка. Виклавши концепції згаданих авторів щодо шляхів здобуття української державності з їх орієнтацією на допомогу Польщі (Д. Донцов) або Росії (В. Панейко), І. Кривецький потрактував їх як “національне самогубство, якщо не всієї України, то якоїсь із її частин”. Визначальним для нього в оцінці даного питання став історичний досвід – ставлення до української держави Московщини (1169, 1654, 1709, 1775, 1918) та Польщі (1340, 1569, 1918–1919), врешті Андрусівський та Ризький договори. На цій підставі І. Кривецький підсумовував: 1). «не можна будувати Українську державу при допомозі народів чи держав, які принципово ворожі українській державності; 2). не можна в ім'я українського ідеалу пропагувати зміцнення наших історичних ворогів, бо це означає пропагувати національне самогубство; 3). не можна взагалі піднімати на п'єдестал національно-державної ідеології будівництво Української Держави чужими силами, бо і найбільша чужа сила нічого не збудує, коли в нас самих не буде моральних і психологічних підстав для цього; 4). моральні та психологічні підстави будівництва Української держави – це встановлення ясного українського національно-державного ідеалу та витворення чистої української національно-державної ідеології серед української нації».

Розділ 4. Громадсько-політична та бібліотекарська праця.

4.1. Участь у національно-культурному житті Галичини. Діяльність

І. Кривецького була пов'язана із найважливішими суспільно-політичними віхами українського громадянства першої половини ХХ ст.

І. Кривецький перебував у центрі громадсько-політичних подій Галичини, гостро й оперативно реагував на актуальні проблеми свого часу публікаціями в різних часописах. У 1907 р. співпрацював з М. Грушевським у підготовці видання “Літературно-наукового вісника”, був дописувачем “Українсько-руського архіву”, “Життя і знання”, “Галицького голосу”, “Діла”, “Неділі”, “Громадського вісника”, “Нової Зорі”, “Ради”, “Історичного вісника”, “Бібліологічних вістей”, “Українського книгознавства” та ін.

Великим випробуванням громадської і державницької зрілості історика стали події Першої світової війни, з початком якої певний час перебував на військовій службі. Вступив до лав австрійської армії 31 липня 1914 р. під час першої мобілізації.

З кінця 1915 р. працював у військовій цензурі в Ряшеві, а з 1916 р. у Відні, в редакції урядових газет для полонених з царської армії; він дописував із Відня до газети “Діло” про події в Україні, підтримував контакти з діячами Союзу Визволення України (СВУ).

Після розпаду Австро-Угорщини та проголошення 1918 р. Західно-Української Народної Республіки зголосився до лав Української Галицької Армії, але уряд ЗУНР призначив його на посаду редактора свого офіційного часопису “Република”.

Після переходу з'єднань УГА у липні 1919 р. за Збруч, І. Кривецький разом із урядом і військовим командуванням переїхав до Кам'янець-Подільського, де працював у пресовому відділі УГА при редакції часопису “Стрілець”; очолював історико-архівний відділ УГА. Одночасно організував видання історичного журналу “Українська старовина”, але через несприятливі військові умови опублікував лише один його випуск. Згодом у складі УГА перебував у різних регіонах України, потрапив до Києва і деякий час (1920–1921 рр.) працював у бібліотеці новозаснованої Української академії наук на посаді старшого бібліотекаря. Наприкінці 1921 р. І. Кривецький захворів на тиф і у такому важкому стані повернувся до Галичини.

І. Кривецький, після повернення в Галичину поринув у наукову, громадсько-культурну діяльність. У 1921 р. він оселився в Роздолі, де лікувався і займався науковою працею. З 1922 р. І. Кривецький знову у Львові. У 1924–1925 рр. редагував науково-популярний історичний журнал НТШ “Стара Україна”. Протягом 1921–1925 рр. Перебував на посаді куратора семінару з української військової історії в українському таємному університеті.

Громадсько-політична активність І. Кривецького у міжвоєнний час була в основному пов'язана з національно-культурними осередками Львова, середовищем НТШ, українськими організаціями у Львові та в Галичині.

4.2. Бібліофільська діяльність вченого. В рамках НТШ І. Кривецький прилучився до розвитку бібліотекознавства та бібліографії. Виділяємо декілька напрямів його праці:

створення оригінальних розвідок про першу бібліотеку в Україні, статті про бібліотеку Наукового товариства ім. Шевченка, Народного Дому у Львові, про державну бібліотеку України в Києві;

підготовка бібліографічних оглядів: високою професійністю відзначалися його бібліографічні огляди з бібліографії українсько-білоруських стародруків, галицької періодики кінця XVIII ст., продукції українських видавництв, видань “Червоної калини” і т.ін.; у передмові до I тому “Української бібліографії Австро-Угорщини” І. Левицького він дав ґрунтовний аналіз стану та перспектив тогочасної бібліографії в Україні;

відгуки на видання з історичної тематики: на праці А. Чоловського і Б. Януша, М. Голубця, Р. Зубика, В. Пархоменка, С. Томашівського, І. Крип’якевича, Д. Багалія, Ю. Бачинського, С. Єфремова, В. Липинського, О. Терлецького; рецензії на нові різногалузеві бібліографічні покажчики.

У бібліотеці НТШ І. Кривецький розпочав працювати у 1905 р., як тимчасовий бібліотечний працівник, а згодом у 1909 р. став головним бібліотекарем, яким був до середини 1914 р.; продовжував працю у бібліотеці з весни 1922 р. до жовтня 1937 р.

Під керівництвом І. Кривецького бібліотека НТШ напередодні Другої світової війни була найповнішою книгозбірнею українських часописів, книжок та інших друків, а також іноземної літератури про Україну.

У **висновках** узагальнено результати дослідження та викладено положення, що виносяться на захист:

– сучасний стан української історичної науки вимагає активізації наукових пошуків, які передусім повинні бути спрямовані на вивчення життєвого та творчого шляху осіб, чия діяльність в радянський період замовчувалася у силу існуючих ідеологем та обмежень; такою історичною персоналією є Іван Кривецький – історик і бібліофіл, представник історичної школи М. Грушевського у Львові;

– науково-професійне формування І. Кривецького як вченого відбулося в історичному семінарі М. Грушевського, який функціонував у Львівському університеті; вплив на науково-пошукову діяльність І. Кривецького мали його сучасники С. Томашівський, І. Крип’якевич, О. Терлецький, І. Джиджора, М. Кордуба та ін.;

– розпочавши працю в НТШ І. Кривецький друкував свої твори у наукових збірниках, “Записках НТШ”, “Українсько-руському архіві” та ін.; на початковому етапі своєї діяльності вчений вивчав історію української культури, приділяючи особливу увагу дослідженню князівської доби (перша бібліотека при соборі св. Софії, свідчення чужинців про Україну; висвітлення наукової діяльності Ю. Котермака (Дрогобича);

- вчений провів детальний аналіз української мемуаристики, виокремив типологію мемуарів - згадки, спогади, автобіографії, подорожні записки та ін.;
- науково-організаційну роботу дослідник здійснював в історично-філософській секції НТШ; тривалий час виконував обов'язки заступника голови бібліографічної комісії (1905–1914, 1925), комісії з історії мистецтва (1921–1922, 1925), секретаря мовної комісії (1909–1914), члена археографічної комісії (1906–1914);
- в умовах загострення політичної ситуації у Західній Україні в кінці 1930-их рр. вчений вбачав дві загрози національній політичній думці: це поширення теорії Д. Донцова та творів Т. Коструби; стверджував, що Д. Донцов і Т. Коструба шукали “національний ідеал” в княжих часах і при цьому ігнорували досвід національно-визвольних змагань 1917–1922 рр.;
- у власній історіографічній концепції І. Кревецький виділив чотири форми української держави: 1) Київська держава IX – XII ст.; 2) Галицько-Волинська держава кінця XII – першої половини XIV ст. ; 3) Українська держава гетьмана Б. Хмельницького середини XVII ст.; 4) Українська держава 1917–1919 рр.;
- дослідження військової історії вченим обмежувалося питаннями організації самооборони на галицько-угорському пограниччі у 1848–1849 рр.; встановлено, що самооборона складалася з двох окремих організацій: оборонної організації селян, яка обіймала 5 східно-галицьких прикордонних округів (Сяноцький, Самбірський, Стрийський, Станіславівський, Коломийський) та батальйону руських стрільців-добровольців;
- вчений вперше в українській історіографії проаналізував селянські страйки та бойкоти у Східній Галичині періоду революції 1848–1849 рр. та пов'язував їх хід із неоднозначною і частковою аграрною реформою;
- науковець вперше проаналізував пресові видання в Україні з останньої третини XVIII – до початку XX ст.; окремо виділив та здійснив аналіз україномовних видань; особливу увагу звернув на пресу Галичини і Львова періоду “Весни народів” – 1848–1849 рр.;
- І. Кревецький упродовж усього життя перебував у центрі суспільних подій Львова та Галичини; в період Першої світової війни певний час перебував на військовій службі, а з проголошенням ЗУНР у лавах УГА; у 1918–1921 рр. займався журналістською та бібліотечною роботою;
- у міжвоєнний період працював в Українському таємному університеті у Львові; відновлював бібліотечну роботу в НТШ; був учасником національно-культурних заходів у Львові та Роздолі.

Основні положення та висновки дисертації відображені у публікаціях:

1. Гірна Н. Іван Кревецький – історик, бібліотекар, книгознавець / Н. Гірна // Україна – Європа – Світ : міжнар. зб. наук. праць. Серія: історія,

- міжнародні відносини / гол. ред. Л. М. Алексієвець. – Вип. 14. – Тернопіль : Вид-во ТНПУ ім. В. Гнатюка, 2014. – С. 242–248.
2. Гірна Н. І. Кревецький – представник державницького напрямку в українській історіографії (військово-політичний аспект) / Н. Гірна // Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Серія: Історія / за заг. ред. І. С. Зуляка. – 2014. – Ч. 1. – С. 203-210
 3. Гирна Н. Иван Кревецкий – представитель государственного направления в украинской историографии / Н. Гирна // *Legea și viața. Revistă științifico-practică*. – 2014. – Junie. – Chișinău, RM. – S. 39–43.
 4. Гірна Н. І. Кревецький – представник “державницької школи” в українській історіографії / Н. І. Гірна // Науковий збірник “Гілея”. – К., 2015. – Вип. 102. – С. 85-94
 5. Гірна Н. І. Кревецький – дослідник історії аграрних рухів Галичини / Н. Гірна // Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Серія: історія. – 2015. – С. 192-198
 6. Гірна Н. І. Кревецький про теоретичні засади історіописання в “Науковій хроніці” / Н. Гірна // Вісник Львівського університету. Серія: Історичні записки. Ювілейне видання з нагоди 70-річчя проф. К. Кондратюка / наук. ред. О.М. Сухий– Львів, 2014. – Вип. 51. – С. 186–194.

Анотація

Гірна Н. М. Наукова та громадсько-політична діяльність Івана Кревецького (1883–1940 рр.) – На правах рукопису

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата історичних наук зі спеціальності 07.00.01 – історія України. – Львівський національний університет імені Івана Франка, Львів, 2015.

У дисертації комплексно досліджується наукова та громадсько-політична діяльність Івана Кревецького, одного з представників історичної школи М. Грушевського у Львові першої третини ХХ ст. На основі наукових досліджень І. Кревецького, архівних та опублікованих джерел, спеціальної літератури з'ясовано історичні умови формування світогляду вченого та висвітлено його діяльність як представника державницької школи; розкрито коло наукових зацікавлень дослідника, в їх числі – аграрні рухи 1848–1849 рр.; військова історія середини ХІХ ст.; історія культурних цінностей і преси та ін.; викладено історіографічну концепцію вченого. У дисертації проаналізовано участь І. Кревецького в національно-культурному житті Галичини та бібліотекарську працю.

Ключові слова: Іван Кревецький, Наукове товариство ім. Шевченка, історична школа, історіографічна концепція, державницький напрям в історіографії.

Аннотация

Гирна Н. М. Научная и общественно-политическая деятельность Ивана Кривецкого (1883–1940 гг.) – На правах рукописи.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата исторических наук по специальности 07.00.01 – история Украины. – Львовский национальный университет имени Ивана Франко, Львов, 2015.

В диссертации комплексно исследуется научная и общественно-политическая деятельность Ивана Кривецкого, одного из представителей исторической школы М. Грушевского во Львове первой трети XX в. На основании научных исследований И. Кривецкого, архивных и опубликованных источников, специальной литературы выяснены исторические условия формирования мировоззрения ученого и освещено его деятельность как представителя государственной школы; раскрыт круг научных интересов исследователя, в их числе – аграрные движения 1848–1849 гг.; военная история середины XIX в.; история культурных ценностей и прессы и др.; изложено историографическую концепцию ученого. В диссертации проанализировано участие И. Кривецкого в национально-культурной жизни Галичины и библиотечную работу.

Ключевые слова: Иван Кривецкий, Научное Общество им. Шевченко, историографическая концепция, государственное направление в историографии.

Annotation

Hirna N.M. Scientific and Public Political Activity of Ivan Krevetskyy (1883-1940) - Manuscript

The dissertation for obtaining a scientific degree of the history sciences Candidate in the following specialization 07.00.01. – History of Ukraine – Ivan Franko National University of Lviv.- Lviv, 2015.

The scientific and public political activity of Ivan Krevetskyy, one of the representatives of M. Hrushevsky historical school in Lviv of the first third of the twentieth century is examined in complex. The historical conditions of the academic world are found and the history writing formation methods is highlighted on the bases of I. Krevetskyy scientific researches, archival and published sources, special literature. It is established that in the state school of the Ukrainian historiography which has been formed by the graduates of Lviv University and members of which worked in the Shevchenko Scientific Society, has started a new approach to the evaluations of the historical process which set the basis for studying the history of the state.

At the initial stage of the activity scholar studied the history of Ukrainian culture, focusing on the princely era study (the first library at the St. Sofia church; foreigners'

evidence of Ukraine; the study of the Y. Kotermak's (Drohobych) scientific activity in XV. I. Krevetskyy held detailed Ukrainian memoirs analysis and established their typology. Scientific and organizational work I. Krevetskyy performed at the historical and philosophical section of the Shevchenko Scientific Society.

I. Krevetskyy distinguishes four forms of Ukrainian state: 1) Kiev government IX - XII century ; 2) Galicia-Volyn state late XII - early fourteenth century; 3) Ukrainian State of Hetman Bohdan Khmelnytsky mid XVII c.; 4) Ukrainian state 1917-1919-th. The most important scientific interests included the study of agrarian movements 1848-1849 history; Military History mid-nineteenth century; history of cultural values; press and others. Particular attention is paid to the work of "scientific chronicle" in which the historical evaluation process, analysis of scientific papers contemporary researchers conceptual positions and conclusions are presented.

The I. Krevetskyy state concept is elucidated and compared with its historiosophical principles of his teacher Hrushevskyy works and representatives of Lviv historical school works - S. Tomaszewskyy, O. Terletskyy and others.

The paper analyzes I. Krevetskyy social work - participation in national and cultural life of Galicia, forums and conferences; summarizes its library and bibliophilic activities.

Key words: Ivan Krevetskyy, Taras Shevchenko Scientific Society, historical school, historiographical conception, state tendency in the historiography.